De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881 (*Staatsblad* N°. 124).

Dit blad wordt geregeld des *Vrijdags* aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseeren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentiën aan den Uitgever J. A. WORMSER; Bureau N. Z. Voorburgwal 44, te Amsterdam.
Inzendingen die later dan *Donderdag* 's namiddags te 12 uren worden ontvangen kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen

Zondag 26 September 1897. N°. 1031.

Abonnementsprijs: *franco* aan huis, per drie maanden *f* 1.20. Afzonderlijke nummers aan het Bureel 10 Cent.
Abonnementen worden aangenomen door alle Boekhandelaren, Postdirecteuren enz. en aan het Bureel te Amsterdam.
Advertentiën: van 1 tot 6 regels 90 Cent; voor elken regel meer 15 Cent. Aanvragen en vermelding van liefdegaven en Verslagen van Vereenigingen 10 Ct. p. regel.

Van de gemeene Gratie.

DERDE REEKS.

XVIII.

> En het kindeken wies op, en werd gesterkt in den geest, en vervuld met wijsheid; en de genade Gods was over hem.
> Lukas 2 : 40.

De grenslijn is alzoo scherp en duidelijk getrokken. Er is *tweeërlei*. Vooreerst is er het mysterie der *Vleeschwording* als zoodanig, en hiermede heeft de gemeene gratie niets uitstaande, zelfs niet wat de persoon van de maagd Maria betreft. Maar in de tweede plaats volgt op de Vleeschwording wat Johannes noemt: *het wonen onder ons*, en dit nu is zonder de belijdenis der gemeene gratie onverklaarbaar. Bij de beschouwing zoo van Jezus' geboorte, als van zijn verschijning onder Israël dreigt van twee zijden gevaar. Van den éénen kant is men geneigd den Christus alleen uit het absolute wonder te verklaren, zonder dat er gerekend wordt met de gesteldheid van het menschelijk leven waaronder hij optrad; terwijl van de andere zijde op dien samenhang tusschen Jezus en zijn omgeving zoo eenzijdige nadruk wordt gelegd, dat men ten slotte den geheelen Christus uit zijn afkomst en omgeving waant te kunnen verklaren, en niet rust eer het absolute wonder in den Christus geloochend is. Bij toegeven nu aan de eerst bedoelde neiging behoudt ge niets over dan een Goddelijke verschijning, die scherp tegen al het menschelijke om hem heen afsteekt, en daardoor ook buiten uw eigen leven blijft staan. Verloopt ge daarentegen op den tweeden doolweg, dan wordt ten slotte *alles* in den Christus menschelijk en verliest ge den Zone Gods om niets dan den Rabbi van Nazareth over te houden. Daarom nu mag noch aan de ééne noch aan de andere wijze van behandeling voet worden gegeven. De gespannen eenzijdige *bovennatuurlijke* behandeling laat u den Christus, maar ontneemt u uw Jezus, terwijl de weeke, eenzijdig *menschelijke* beschouwing u den Christus aan uw ziele ontrooft, om u niets dan een zekeren Jezus te doen overhouden. Toch kan het geen verwondering baren, dat de beschouwing van den Middelaar beurtelings naar de ééne en dan weer naar de andere zijde overhelde. De verwaarloozing van het leerstuk der »algemeene genade" was ook hieraan schuld, en eerst door het leerstuk der »gemeene gratie", ook op den Christus der Evangeliën toe te passen, wordt het mogelijk, zoowel eenerzijds het absolute wonder van zijn Vleeschwording, als anderzijds zijn ingaan in onze levensgemeenschap, of wil men, zijn *wonen onder ons*, tot zijn recht te laten komen.

Van geloovige zijde was meest de eerste fout begaan. Men aanbad in den Christus het absoluut Goddelijke van zijn persoon, en het even absoluut Goddelijke in het wonder zijner Vleeschwording, maar had voor zijn aansluiting aan onze menschelijke levensgemeenschap ternauwernood een oog. In de korte schetsen, die men hier en daar van de verschijning van den Heiland gaf, viel alle nadruk op de wonderen die hij deed en op de Goddelijke orakelen, die van zijn lippen beluisterd werden. Zoo deed men weinig anders, dan een kort uittreksel leveren uit wat de Evangelisten ons mededeelen; een uittreksel dat dor, schraal en zonder leven was, en vaak meer op een lijst van gebeurtenissen, dan op een sprekend levensbeeld geleek. Anderen sloegen daarom den nog altoos beteren weg in, om de verhalen der vier Evangelisten, zooveel doenlijk naar tijdsorde in elkander te schakelen, iets waaruit de dusgenaamde Evangelische Harmonieën of Synopses geboren werden. Op de catechisatiën gebruikte men vaak een soort vragenboekjes, die dit weinig samenhangende nogmaals verbrokkelden, en elken indruk van een samenhangend geheel deden teloor gaan. Gelukkig dat de gemeente onderwijl nog steeds ijverig het Evangelie zelf las, en daaruit het levende beeld van den Christus in zich opnam. De gebrekkige, eenzijdige behandeling toch van de verschijning van den Christus druischte zóózeer tegen de *wezenlijke* verschijning van den Heiland in, dat men bij Lukas lezende, dat Jezus »toenam in grootte en in wijsheid en in genade bij God en de menschen", in den meest eigenlijken zin met die woorden geen weg wist; er deswege liefst overheen las; en, kon men ze niet ontwijken, ze door kunstmatige uitlegging zoogoed als wegcijferde.

Van ongeloovige zijde daarentegen klampte men zich van oudsher liefst aan de andere wijze van behandeling vast. Ook waar men de volstrektheid van het wonder in Jezus' persoon en verschijning nog niet aanstonds brutaalweg loochenen dorst, daar stelde men dit wonder toch steeds meer in de schaduw, en legde er zich op toe, om wat men noemde Jezus »menschelijk" te maken en uit zijn menschelijke omgeving te verklaren. Maar gaandeweg werd men stouter, en vooral in onze eeuw is men toen tot het schrijven van biographieën van Jezus gekomen. Wat toen onder den naam van het *Leven van Jezus* door Strauss en Renan, en zoo ook ten onzent door Meyboom, om nu slechts de meest bekende namen te noemen, geleverd werd, is, zoo al niet uit eigen lezing, dan toch bij gerucht, ook onder de gemeente wel bekend. Zooals men een Leven van Willem den Zwijger, of een Leven van De Ruyter, of een Leven van Napoleon schreef, zoo ook moest het Leven van Jezus in beeld worden gebracht. En daar nu een goede biographie er vooral naar streeft, om de ontwikkeling van het karakter van haar held, en uit die ontwikkeling *plus* zijn omgeving, ons zijn gedrag en handelwijze te verklaren, legde men er zich in deze »Levens van Jezus" voornamelijk op toe, om geheel het optreden van Jezus uit zijn volk, uit zijn afstamming, uit zijn opvoeding, uit de destijds in Israël bestaande toestanden, uit de idealen en droombeelden van zijn volk, en uit de personen in zijn omgeving te verklaren. Ten leste moest *alles* verklaard worden. Zoo riep men de phantasie te hulp, en verliep in wat, zonder overdrijving, de historische roman mag heeten. Een proces dat al verder ging, en eerst tot rust kwam, toen men *al* het wonderbare ordinair, al het bovennatuurlijke natuurlijk had gemaakt, en ten slotte Jezus *onder ons deed wonen*, ja, maar door hem aan óns beeld gelijk te maken, in steê dat wij zouden vervormd worden naar het beeld van den Zone Gods. Het einde was dan ook, dat Jezus als één onzer werd, een zichzelf misleidend, en alzoo zondig menschenkind.

Dit was niet het verloop in alle *Levens van Jezus*, die het licht zagen. Zoo heeft ten onzent wijlen de hoogleeraar Van Oosterzee een nobele poging aangewend, om tegenover deze vervalschte voorstelling een Leven van Jezus, naar eisch van de Evangeliën, te plaatsen, en zoowel aan hem, als aan zijn geestverwanten in het buitenland, die zulk een tegenmijn groeven, komt voor die uitnemende bedoeling onze dank toe. Mits men slechts om het uitnemende der bedoeling, zich niet zelf lokken late naar het doolpad, waarop zij afzwierven. Feitelijk toch poogden ook zij *biograaf* te zijn, en konden het op dit standpunt kwalijk voorkomen, dat hun arbeid steeds in de schaduw van dien hunner tegenstanders bleef staan. Wie een biographie van Jezus begeerde, zag zich door het streven van Strauss en Renan veel beter bevredigd. Dat waren wezenlijke levensbeschrijvingen en levensverklaringen, die min of meer aan de eischen van een gewone biographie poogden te voldoen. Wat daarentegen Van Oosterzee en anderen als tegengif boden, stelde zich wel aan, als zou het ook biographie zijn, maar het was het niet; of althans niet dan halfslachtig en ten deele. Het bovennatuurlijke, dat alle verklaring weigert, werd geplaatst naast het natuurlijke, dat dan aphoristisch verklaard werd. Zoo faalde het aan eenheid. Men verkreeg brokstukken van een beeld, maar geen beeld in het schoon der eenheid, en de droeve uitkomst was, dat wie neigde tot het ongeloof er niet door van zijn ongeloof genezen werd, terwijl wie eerst nog vast in zijn geloof stond, zich allengs wende aan een opvatting van Jezus' leven, waarvoor hij een andere oplossing vroeg, dan Van Oosterzee en zijn geestverwanten hem boden. Ook hier was men in de oude fout vervallen van alle apologetiek, die over de beginselen heenglijdt. Men liet zich namelijk door den vijand op *zijn* terrein lokken, en op dat terrein verloor men den slag. Organisch-verklarende levensbeschrijving van Jezus is met de geloovige erkenning van het bovennatuurlijke in hem onvereenigbaar. Zelfs de levensbeschrijving van een Christenman of vrouw, in wier leven door aangrijpende bekeering aanmerkelijke breuke geslagen werd, is slechts tot op zekere hoogte denkbaar. Maar ze *moet* ganschelijk feil gaan, waar men haar methode poogt toe te passen op hem, die het Beeld des Vaders was, en die juist omdat hij *niet* uit ons menschelijk geslacht en menschelijk leven opkwam, ook niet uit onze menschelijke levensgemeenschap *kan* worden verklaard. Hem daaruit te *willen* verklaren, is feitelijk zijn zending *tot* de wereld loochenen. Niet wij kunnen hem verklaren. Hij verklaart ons.

Is het uit dien hoofde begrijpelijk, dat de gemeente der geloovigen zich, geleid door geestelijk instinct, met zekeren weerzin van deze »Levens van Jezus" heeft afgewend, en moet het worden toegejuicht, dat de poging om zulk een biographie te leveren van orthodoxe zijde gestaakt werd, en thans almeer principieel veroordeeld wordt, toch volgt hieruit geenszins, dat men alzoo niets beter zou hebben te doen, dan tot de oude gespannen stijfheid in de voorstelling van Jezus terugkeeren. Ook de worsteling der geesten, die in deze Levens van Jezus aan het licht trad, liet een vrucht voor 's Heeren volk achter, en de godgeleerde wetenschap is het aan den Christus niet minder dan aan zijn Gemeente verschuldigd, om met die vrucht winste te doen voor de kennis van zijn naam. En dit nu is metterdaad mogelijk, indien de beteekenis van de »gemeene gratie" voor het geheele *wonen van den Christus onder ons*, in het rechte licht mag worden gesteld.

»Particuliere genade", dit spreekt vanzelf, is den Christus *niet* toegekomen. Particuliere genade zaligt den zondaar, niet den Heilige Gods. Als er dan ook in Luk. 2 : 40 staat, dat »de genade Gods over hem was", en in Luk. 2 : 52, dat »hij toenam in genade bij God en bij de menschen", is noch in de eerste noch in de tweede uitspraak aan »particuliere" genade te denken. In de eerste uitspraak is onder »genade" niets anders te verstaan, dan die bijzondere goedgunstigheid Gods, die der engelen vreugde is, en die ook op Adam in het paradijs vóór den val rustte; terwijl in de tweede uitspraak reeds de bijvoeging »bij God *en bij de menschen*" toont, dat hier niets anders bedoeld kan zijn, dan uitgelokt en opgewekt welgevallen. Is alzoo alle »particuliere" genade bij den Christus uitgesloten, dan mag de inwoning en inwerking van den Heiligen Geest in den Middelaar, het hem gegeven zijn van den Heiligen Geest »niet met mate", en wat dienaangaande meer in de Evangeliën wordt uitgesproken, nooit anders dan óf van ambtelijke zalving, óf van persoonlijke gemeenschap worden verklaard. Deze gemeenschap van Jezus' menschelijk bestaan en menschelijk bewustzijn met het Goddelijk leven en de Goddelijke kennisse mag niet vergeleken worden met de wijze waarop wij als wedergeboren kinderen Gods in dit leven gemeenschap met het Eeuwige Wezen genieten, maar ware alleen voor vergelijking vatbaar met de gemeenschap, die Adam vóór den val, de engelen buiten val, en de gezaligde na zijn verheerlijking in het eeuwig Koninkrijk bezitten kan. Geheel gaat deze vergelijking natuurlijk nooit op, want de gemeenschap *met* en de kennisse *van* God kwam bij Jezus uit zijn personeele vereeniging met den Vader en den Heiligen Geest voort, en blijft daarom steeds geheel eenig in haar bestaanswijze. Slechts in zooverre mag dan ook op deze vergelijkingen gewezen, als ze ons een denkbeeld geven van een gemeenschap tusschen onzen geest en den Geest van God, buiten inmenging van zonde, en alzoo zonder particuliere genade.

Maar kan deswege bij Jezus van particuliere genade geen sprake wezen, heel anders staat het met de *gemeene gratie*. Ook een engel heeft nooit deel aan de particuliere genade, eenvoudig wijl een gevallen engel onredbaar, en een zalige engel nooit gevallen is. Maar als een engel uitgezonden wordt tot dienst, en alzoo in ons menschelijk leven optreedt, is het voor dien engel toch niet hetzelfde in welke omgeving hij verschijnt. Vergelijk om u dit duidelijk te maken, maar het optreden van de engelen in Sodom, te midden van de daar schrikkelijk uitgebroken ongerechtigheid, met de verschijning van de engelen in Bethlehems velden, om in hun hemelschen zang Gods welbehagen over menschen uit te roepen. In Sodom alles hun tegen de borst stuitend, niets dan gruwel en menschelijke schande; en daarentegen in Efrata's velden de bekoring van het schoon der natuur, een stel van aantrekkelijke tafereelen van menschelijk leven, niets dat stuit, en alles dat aantrekt. Zelfs een engel had bij zijn vluchtige verschijning, als we ons zoo mogen uitdrukken, het profijt van wat de gemeene gratie aan vrede en vreugde onder menschen in stand hield. En geheel ditzelfde nu is; en in nog veel sterker mate, op onzen Heiland toepasselijk. Juist de verschillende graad waarmee de gemeene gratie op het menschelijk leven inwerkt, om er de ongerechtigheid in te stuiten, en er de ellende van te temperen, brengt teweeg, dat de levenstoestand bij het eene volk een geheel andere is, dan bij het andere, en bij hetzelfde volk, naar gelang van tijd en levenskring, zeer verre uiteenloopt. Zelfs nu, na straks negentien eeuwen, is de levenstoestand bij de wilde stammen op Nieuw-Guinea een gansch jammerlijke, zoo ge dien vergelijkt met het levensmilieu, waarin Jezus optrad. Dat onderscheid nu was voor het volbrengen van het Middelaarswerk van onzen Heiland allerminst onverschillig. Denkt ge u den Christus opgetreden onder een stam, waarbij nog het kannibalisme heerschte, zoo zou de opkomst van de kerk des Nieuwen Verbonds kortweg ondenkbaar zijn geweest. We hebben hier dus niet van doen met iets bijkomstigs of toevalligs, maar met een onderscheid dat voor geheel het optreden van Jezus van het uiterste gewicht was. Een levenstoestand met zeer zwakke werking der gemeene gratie ware voor het optreden van den Heiland geheel ongeschikt geweest. Zegenrijk kon zijn optreden dan eerst zijn, als hij optrad in een land en bij een volk en in een levenskring, waarin de vrucht der gemeene gratie zeer aanmerkelijk was. En zoo mag dan, zonder zweem van overdrijving, gezegd, dat in zeer beduidende mate profijt van de gemeene gratie ook aan Jezus voor de vervulling van zijn Middelaarsambt op aarde is toegekomen.

Dat zulk profijt trekken van de vrucht der gemeene gratie mogelijk is, ook waar, gelijk in Jezus' hoogheilige persoonlijkheid, volkomen afgescheidenheid van de zonde bestaat, verklaart zich uit het karakter zelf, dat de gemeene gratie in onderscheiding van de particuliere genade draagt. De particuliere genade is *persoonlijk*, de gemeene gratie *algemeen*. Dienvolgens raakt de particuliere genade uitsluitend de kern van het innerlijke zielsleven, maar strekt de gemeene gratie zich tot geheel ons menschelijk leven in al zijn openbaringen uit. Het slib der gemeene gratie bezinkt in geheel de bedding van het leven, in de zeden en gewoonten, in de algemeene volkstoestanden, en vormt alzoo het stroombed, waardoor de stroom zich heen beweegt. Aan het goede hierdoor teweeggebracht, en hierdoor in den volkstoestand aanwezig, heeft alzoo een iegelijk deel, die onder zulk een volk leeft, geheel afgezien van zijn persoonlijke gesteldheid of persoonlijke hoedanigheid. Een land waar veiligheid voor personen en eigendommen bestaat, vertoont hooger graad van gemeene gratie dan een volksstam, waarbij ieder nog op zijn zwaard leeft. Maar is eenmaal zulk een gewenschte toestand van orde en landsvrede ingetreden, dan komt het profijt hiervan ook ten goede aan den dief en booswicht, zoolang zijn misdaad niet ontdekt werd. Het persoonlijke leven komt hierbij alzoo ganschelijk niet in aanmerking. Waar de gemeene gratie een gewenschten volkstoestand in het leven roept, biedt die gewenschte toestand zijn vrucht aan een iegelijk, die te midden van zulk een volk verkeert. En op dien grond moet gezegd dat van particuliere genade bij Jezus geen sprake kon zijn, maar dat de vrucht der gemeene gratie ook hem

De Martelaren.

CCXXXIX.

JUAN GONZALÈS.

Juan Gonzalès was een beroemd prediker, alomme in het schoone Andalusie bekend. In de Godgeleerdheid, zooals de Roomsche kerk die leerde, overtrof hij zijne tijdgenooten. Dit werd hem echter eene ijdele eere, toen hij de Heilige Schrift leerde kennen en God hem de oogen opende voor haren waren, zaligenden en heiligen inhoud. Van dat oogenblik af zocht hij eene andere kennis. Dat dit invloed had op zijne prediking werd spoedig gemerkt. In al zijne preken toch, trachtte hij bij zijne hoorders het vertrouwen op goede en verdienstelijke werken te ondermijnen, terwijl hij den eenigen weg der zaligheid verkondigde door de rechtvaardigmaking, welke is door het geloof in Jezus Christus. Met wat geestdrift kon hij getuigen van de voldoening van Jezus Christus als de eenige bewegende oorzaak tot zaligheid! Met wat warmte kon hij wijzen op den eenigen Borg en Middelaar. En terwijl hij zoo sprak, was hij zich ten volle bewust, dat de vijanden der waarheid niet zouden rusten, voordat zij hem gedood zouden hebben.

Hij werd ook gevangen genomen en de inquisitie herkende in zijne belijdenis terstond den geestverwant van Juan Ponce de Leon, zijnen vriend. Het vonnis liet niet op zich wachten.

Den nacht vóór zijne terechtstelling, twistte hij met de Theatijnen (monniken) en zendelingen der inquisiteurs zoo krachtig, dat dezen verlegen wegliepen.

Toen hij het kasteel van Trianon verliet, om zich naar de strafplaats te begeven, was hij vergezeld van twee zijner zusters, over wie het zelfde vonnis des doods was uitgesproken, terwijl zijne moeder en een zijner broeders, in den kerker wachtten op het vonnis, dat een volgenden keer ook aan hen zou worden voltrokken. Op zijnen weg naar het schavot, toonde de martelaar niet de minste ontsteltenis over zijn lot. Integendeel; met geloofsmoed zag hij de menschen, die hij vroeger in den weg des Heeren onderwezen had aan en begon luidde aan te heffen de woorden van Psalm 109. »O God mijns lofs, zwijg niet. Want de mond der goddeloozen en de mond des bedrogs zijn tegen mij opengedaan, zij hebben met mij gesproken met een valsche tong enz." Toen hij op het schavot stond toonde zijn gelaat noch zijne houding eenige verandering. Doch hij kon niet meer spreken, want men had hem een bal in den mond gestoken, omdat hij eene zijner zusters, wier week hart en zwak gemoed hij kende, vrijmoedig troostte en tot volharden vermaande.

Nadat hun zijn vonnis voorgelezen was toonde hij niet de minste ontroering. Willig droeg hij zijne ontwijding als priester, blijde nam hij het San binito en de papieren muts aan. Wel wist hij, dat de wereld hem in dit gewaad zou verachten en smaden, maar voor God en Zijne heilige engelen was het hem een feestkleed, waarmee hij ter hemelsche bruiloft mocht gaan. Daarop vroeg men al de martelaren de twaalf geloofsartikelen op te zeggen. Niemand weigerde. Doch toen men bij de woorden: »Ik geloof eene heilige algemeene Christelijke kerk" wilde gevoegd hebben de woorden: »eene Roomsche kerk", wezen allen dat eenparig af. De priesters en monniken trachtten vooral de vrouwen over te halen, de genoemde woorden nog uit te spreken. Toen zij bij Gonzalès' zusters kwamen gaven dezen ten antwoord, dat zij zouden zeggen, wat hun broeder zeide. Dit antwoordden zij niet, omdat zij twijfelden wat Gonzalès zou zeggen, maar om hem te verlossen van den bal, die hem het spreken belette, niet twijfelende, of hij zou dan rekenschap geven van zijn geloof. De prop werd verwijderd en Gonzalès sprak zijne zusters en alle anderen moed in, terwijl hij den priesters ten antwoord gaf, dat hij de gewenschte woorden niet zou spreken. Daarop werden allen geworgd en aan het vuur prijsgegeven, terwijl de beulen schreeuwden, dat de martelaren hun geloof aan de Roomsche kerk hadden beleden, een leugen, waarvoor zij niet terugdeinsden, om toch maar den schijn van Rome's eere te redden.

CORNELIA, MARIE EN JUANNE BOHORGUES.

Deze zusters stierven tegelijk met twee andere vrouwen, met name Isabella de Balna, Maria de Virues, den marteldood te Sevilla, in den jare 1559. Wat de zusters betreft, zij waren allen, evenals hun lotgenooten, vrouwen, die den Heere vreesden en een godzaligen wandel volgden. Cornelia de Bohorgues was bovendien zeer geleerd. De Latijnsche taal leerde zij, om den Bijbel te kunnen lezen, aangezien de Roomsche kerk toen als nu verbood den Bijbel in de moedertaal te lezen. De geleerde Dr. Acgedius (Gill), van wien wij later nog zullen spreken was haren onderwijzer geweest en pleegde van haar te zeggen, dat hij nooit van haar heenging, zonder iets uit haar gesprek geleerd te hebben.

De monniken, vooral de Dominicaner monniken, die met haar gedurende hare gevangenschap redetwistten, verwonderden zich over hare groote geestesgaven en de vlugheid, waarmée zij hunne gronden wist te pellen en te weerleggen. Wat zij eens in den Bijbel gelezen had, onthield zij en wist zij steeds goed te pas te brengen. Ontzaggelijke pijnigingen had zij te doorstaan. Bij een dezer noemde zij den naam van hare zuster Juanna de Bohorques, van wie zij erkende dat zij een enkelen keer de samenkomsten der geloovigen had bijgewoond. Terstond werd deze de gemalin van Frans Varquis, heer van Higueros, een zeer beroemden man, in de gevangenis geworpen. Aangezien zij toen een kind onder het hart droeg, werd zij in 't begin niet zoo hard behandeld als de andere. Maar acht dagen na de geboorte des kinds ontnam men haar dit en behandelde haar streng, zooals de inquisitie gewoon was te handelen. Zij had geen troost dan een jong meisje, dat bij haar bleef tot zij verbrand werd. Juanna werd als hare zuster op de pijnbank gelegd en op de gruwelijkste wijze gepijnigd. De touwen sneden haar door het vleesch tot op het been toe. Ook werd zij op een bank gelegd, een doek over haar gansche gelaat gespreid en daarna den mond voortdurend met water gevuld. Toen zij naar haar cel teruggebracht was, had de martelares zooveel geleden, dat zij 8 dagen later overleed.

Marie de Bohorques bleef evenals hare zusters getrouw aan 's Heeren Woord en stierf eindelijk den marteldood met Cornelia de Bohorques, Maria de Virues en Isabella de Balna. Het huis van laatstgenoemde, dat als verzamelplaats der geloovigen had gediend, werd tot den grond toe geslecht, en op de plaats daarvoor een marmeren zuil opgericht, als waarschuwend teeken tegenover de ketterij en hare gevolgen. Doch al kon men de martelaressen haar aardsche huis afbreken, de hemelsche woningen, waarin de Heere haar haalde na haren dood, was haar in eeuwigheid niet te ontrukken.

DE GAAY FORTMAN.